

ΤΙ ΑΠΕΓΙΝΕ Η «ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΟΤΗΤΑ»;

Θυμάστε που, για ολόκληρο το πρώτο μισό του 2017, το ελληνικό κράτος κανόνιζε γεωτρήσεις, έστηνε την αποτυχία των διαπραγματεύσεων «για το κυπριακό», ανακάλυπτε την «τουρκική προκλητικότητα» και μας αποκαλούσε πράκτορες;¹ Ε, πάει αυτό! Είναι Οκτώβρης, από «τουρκική προκλητικότητα» (σχετικά τουλάχιστον) δεν ακούμε κιχ, ενώ το κοίτασμα που υποτίθεται πως κοιμόταν τον ύπνο του δικαίου στα ανοιχτά της Κύπρου, εξετάστηκε ενδελεχώς... και αποδείχθηκε ψευδοκοίτασμα! Ο αρμόδιος ελληνόκυπριος υπουργός Ενέργειας, κύριος Λακκοτρύπης (τι διάολο!) μας διαβεβαίωσε

ότι παρότι «η ποσότητα του [οικοπέδου] 11 είναι κάτω του μισού tcf (...) η γεώτρηση έδειξε ότι υπάρχει γεωλογική δομή τύπου Zohr». Αυτά τα ακατανόητα εξηγήθηκαν περαιτέρω με μια φράση αντάξια παπατζή της Ομόνοιας: «οι προοπτικές είναι ότι οι μεγάλες ανακαλύψεις θα βρεθούν στα γειτονικά τεμάχια».² Μιας λοιπόν και ο κύριος Λακκοτρύπης δεν βοηθάει και η όλη υπόθεση φαίνεται να παραμένει στάσιμη, θα αδράξουμε την ευκαιρία για να σας εξηγήσουμε τι έχουμε καταλάβει εμείς από το θέμα της ΑΟΖ και των αληθοπετρελαίων της Νοτιοανατολικής Μεσογείου.

Η «ΑΟΖ» ως Διακρατική Γλώσσα

Τον Μάιο του 2010, ο Πρωθυπουργός πληροφόρησε τον ελληνικό λαό ότι το ελληνικό κράτος είχε χρεοκοπήσει. Στους μήνες που ακολούθησαν, με όχημα την πατριωτική εργασία των Ελλήνων δημοσιογράφων, ο ελληνικός λαός άρχισε να εξοικειώνεται με την έννοια της ΑΟΖ και των πετρελαίων της.³ Για τους υπήκοους, η έννοια της «ΑΟΖ» ενοήθηκε εύκολα ως συνδυασμός των προαιώνιων δικαιών του ελληνοτισμού και του μικροαστικού ομοιοτισμού του «χωραφιού στο χωριό». Για τους αφεντάδες όμως, η «ΑΟΖ» ήταν συνθηματικό για μια περίπλοκη μέθοδο καθορισμού κρατικών δικαιωμάτων στη θάλασσα, εναλλακτική της υφαλοκρηπίδας. Η μέθοδος είχε εισαχθεί το 1982, με μια συμφωνία του ΟΗΕ γνωστή ως «Συμφωνία για το Δίκαιο της Θάλασσας» και υιοθετήθηκε από το ελληνικό κράτος το 1994, υπό τις συνθήκες που όλοι θυμόμαστε, δηλαδή, δυο χρόνια πριν τα Έλληνες λέγανε «δώδεκα μίλια» και οι Τούρκοι λέγανε «casus belli».⁴

Οι αφελείς μπορεί να φανταστούν ότι τα κρατικά δικαιώματα στη θάλασσα καθορίζονται με κάποιου είδους μονοσήμαντο μαθηματικό τρόπο, π.χ με συντεταγμένες GPS και μαθηματικούς τύπους. Για να τους περάσει η αφέλεια, καλό θα ήταν να θυμηθούν ότι το ζήτημα για το οποίο μιλάμε είναι ο καθορισμός κρατικών συνόρων και ζωνών θαλάσσιας κυριαρχίας των εθνικών καπιταλισμών. Από τη μια δηλαδή μιλάμε για τεράστιες θαλάσσιες περιοχές, ρευστές και πολύ δυσκολότερες στον καθορισμό απ' ό,τι το χω-

ράφι του παππού (λες κι αυτό ήταν εύκολο...). Από την άλλη, μιλάμε για διακρατικές σχέσεις, δηλαδή για το κατεξοχόν ζήτημα για το οποίο, σε τελική ανάλυση, δεν υπάρχει κανένας κανόνας εκτός από την κρατική βία και τη δυνατότητα άσκησης της. Συνεπώς οι «κανόνες» καθορισμού τέτοιων συνόρων, η γλώσσα στην οποία διεξάγονται οι σχετικές κρατικές διαπραγματεύσεις, δεν αναφέρονται σε κάποιο «δίκαιο», γιατί κάθε «δίκαιο» που αξίζει το όνομά του, πρέπει να μπορεί να επιβάλλεται από μία «νόμιμη» πηγή ένοπλης βίας. Εδώ οι πηγές «νόμιμης» ένοπλης βίας είναι πολλαπλές: οπότε οι «κανόνες καθορισμού συνόρων» αναφέρονται και περιγράφουν (με κόσμιο τρόπο) τους συσχετισμούς ένοπλης ισχύος μεταξύ κρατών.

Εδώ υπεισέρχεται και ένα γεγονός που το ελληνικό κράτος συνήθως ξεχνά να επισημάνει στους υπηκόους του, δηλαδή ότι το τουρκικό κράτος δεν έχει υπογράψει τη «Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας». Νομίζουμε πως έτσι μπορεί να εξηγηθεί γιατί το ελληνικό κράτος άφησε να περάσουν είκοσι ολόκληρα χρόνια από την υπογραφή της συμφωνίας δίχως να μας πληροφορήσει για την ύπαρξη της «ΑΟΖ». Πατί η επιλογή της υιοθέτησης της έννοιας «ΑΟΖ», ήταν μια στρατηγική επιλογή: το 2010 το ελληνικό κράτος επέλεξε να αλλάξει την έως πρότινος αμοιβαία αποδεκτή γλώσσα των ελληνοτουρκικών διαπραγματεύσεων (κωδικός «υφαλοκρηπίδα») με μια νέα γλώσσα (κωδικός «ΑΟΖ»), που το άλλο μέρος (το τουρκικό κράτος) δεν έχει συμφωνήσει να χρη-

σιμοποιήσει. Η εικοσάχρονη καθυστέρηση της εμφάνισης της έννοιας «ΑΟΖ», οφείλεται στην επίγνωση ότι η επίκληση της έννοιας είναι στην πραγματικότητα στρατηγική επιλογή μη διαπραγμάτευσης και στροφής προς τη θάλασσα, δηλαδή επιλογή θαλάσσιας σύγκρουσης!

Αλλά μιλάμε για κράτη, και σε τέτοιες περιπτώσεις, η προετοιμασία της σύγκρουσης γίνεται σε αργή κίνηση. Αν πιστέψουμε όσα θυμούνται τελευταία οι ειδικοί του ελληνικού κράτους, οι αληθοκύπριοι ξεκίνησαν να επιστρατεύουν την έννοια της ΑΟΖ από το 2003, λίγο πριν την θριαμβευτική τους ένταξη στην Ε.Ε.. Μάλιστα, χρησιμοποίησαν αυτή τη νέα γλώσσα για να συνεννοηθούν για τον «καθορισμό των ΑΟΖ» με ένα κράτος που την υιοθετούσε, δηλαδή όχι την Τουρκία, αλλά την Αίγυπτο του στρατηγού Μουμπάρακ. Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 2007, οι αληθοκύπριοι προχώρησαν σε «καθορισμό ερευνητικών τεμαχίων» στην αληθοΑΟΖ.⁵ Στα επόμενα χρόνια η αληθοΑΟΖ καθορίστηκε μέσω συμφωνιών με άλλα κράτη της περιοχής. Το καπάκι στην όλη υπόθεση μπήκε το 2010, με την «ανακάλυψη» του όρου «ΑΟΖ» και στην Ελλάδα, την «προσέγγιση» του ελληνικού κράτους με το Ισραήλ και φυσικά με την «ανακάλυψη» των «πετρελαίων» της Ανατολικής Μεσογείου. Η συμφωνία «καθορισμού της ΑΟΖ» μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ είχε ημερομηνία Δεκέμβριος του 2010. Αυτός ο μακρόσυρτος καθορισμός της αληθοΑΟΖ είναι που μοστράρεται στις εφημερίδες με διαγράμματα σαν κι ετούτο εδώ:

Τα αριθμημένα κυπριακά ερευνητικά τεμάχια

Μπορούμε να κάνουμε εδώ τρεις παρατηρήσεις. Η πρώτη: Τα «οικόπεδα» της «ΑΟΖ», μπορεί να φαίνονται καθορισμένα σαν τα χωράφια του παππού. Στην πραγματικότητα είναι αυθαίρετα κουτάκια στον χάρτη για τα οποία το τουρκικό κράτος (και η Συρία) απλά δεν έχει ερωτηθεί. Η δεύτερη: επειδή είναι αυθαίρετα καθορισμένα, δεν εκφράζουν κάποια «διεθνή νομιμότητα», αλλά τους ευσεβείς πόθους των Ελλήνων και των αληθοκυπρίων· τα «οικόπεδα» 4, 5, 6 και 10, πεταμένα στη μέση της Ανατολικής Μεσογείου με χαλαρότατη σχέση με την κυπριακή στεριά, είναι ενδεικτικά. Η τρίτη: Και τα υπόλοιπα «οικόπεδα» εκφράζουν ευσεβείς πόθους· η εκμετάλλευσή τους δίχως την «επίλυση του κυπριακού», δηλαδή δίχως τον καθορισμό όρων συνύπαρξης ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων πάνω στο νησί, σημαίνει πως το «κυπριακό» λύνεται στην πράξη: από τη μια ένα αληθοκράτος που δικαιούται την αποκλειστικότητα των κρατικών «δικαιωμάτων» κι από την άλλη ένα ψευδοκράτος που δεν δικαιούται τίποτα.

Δηλαδή αυτό που φαίνεται ως αθώς καθορισμός αγροτεμαχίων είναι στην πραγματικότητα μια άκρως επιθετική προσπάθεια σταδιακής δημιουργίας τετελεσμένων. Τα στάδια αυτής της σταδιακής προσπάθειας είναι η ιστορία της ελληνικής διπλωματίας των τελευταίων χρόνων. Η δημόσια γλώσσα με την οποία περιγράφεται αυτή η προσπάθεια είναι η «αναζήτηση πετρελαίου», τα «οικόπεδα», οι «τριμερείς συνεννοήσεις» και η «τουρκική προκλητικότητα». Θα έλεγε κανείς πως είναι κακό για αυτή τη στρατηγική που οι Έλληνες δεν βρίσκουν πετρέλαιο με τίποτα. Κι εμείς θα του λέγαμε ότι η εύρεση πετρελαίου είναι μια διαδικασία κατ'εξοχήν ευέλικτη.

2. Πώς να μην βρίσκεις πετρέλαιο σε ανύπαρκτο οικόπεδο

Η «ανακάλυψη», στις αρχές του εικοστού αιώνα, της μηχανής εσωτερικής καύσης και μαζί του «πετρελαίου» ως πηγή ενέργειας, ήταν ταυτόχρονη με την ανακάλυψη του πετρελαίου ως όπλο στις διακρατικές συγκρούσεις. Όπως έχουμε δει αναλυτικά αλλού, οι «μεγάλες δυνάμεις», γρήγορα έμαθαν να προσθέτουν τα «κοιτάσματα» στον έλεγχο του πλανητικού χώρου και να χρησιμοποιούν το σύνολο στον μεταξύ τους πόλεμο.⁶ Η «Μέση Ανατολή» απέκτησε νέες σημασίες και οι διακρατικές συγκρούσεις μια νέα μέθοδο: την εμπόλεμη πρόσβαση όσο και τη μη πρόσβαση (των άλλων) στις πηγές των ορυκτών καυσίμων.⁷ Είναι γι' αυτό που οι «μεγάλες πετρελαϊκές εταιρείες» αποτελούν, από την ίδρυσή τους, ειδικά παραρτήματα των υπουργείων Άμυνας και Εξωτερικών των «Μεγάλων Δυνάμεων». Και είναι έτσι που εξηγείται γιατί η Γερμανία δεν διαθέτει τέτοια εταιρεία (γιατί ουδέποτε διέπρεψε στον έλεγχο του πλανητικού χώρου), ενώ αντιθέτως η Ολλανδία διαθέτει μία (τη λένε Shell).

Αλλά η όλη η υπόθεση με «τα πετρέλαια», αφορούσε επίσης και τις μικρότερες δυνάμεις. Από τη σκοπιά μιας περιφερειακής κρατικής οντότητας που κινείται ακολουθώντας τη σχετικότητα της ισχύος, «τα πετρέλαια» μπορούν επίσης να αποδειχθούν εξαιρετικά χρήσιμα. Γιατί κανονίζοντας την ύπαρξη ή την απουσία τους, η «περιφερειακή κρατική οντότητα» μπορεί να εμπλέκεται στους παγκόσμιους διακρατικούς ανταγωνισμούς, ή ακριβέστερα, να τους εκμεταλλεύεται για να προωθήσει τα δικά της συμφέροντα. Το ελληνικό κράτος, για παράδειγμα, ήδη από το

1922, είχε αποκτήσει το δικό του τμήμα εθνικής γεωλογίας που «ανακάλυπτε» «πετρέλαια» αναλόγως εθνικού συμφέροντος. Ότι οι Έλληνες εθνικοί γεωλόγοι «ανακάλυπταν» «πετρέλαια» κάθε πέντε περίπου χρόνια από το 1922 έως το 1940, πάντα σε «εθνικά ευαίσθητες περιοχές», για να τα ξεχάσουν αμέσως μετά, αποτελεί τεκμήριο του πόσο απατηλή είναι η έννοια του «κοιτάσματος», του πόσο πολύ συνδέεται με τις διακρατικές συγκρούσεις και του πόσο αφορά και κράτη πέρα από τις «μεγάλες δυνάμεις».⁸

Ότι οι εθνικοί γεωλόγοι άρχισαν και πάλι να ανακαλύπτουν πετρέλαια από το 2010 και μετά, πάλι σε «εθνικά ευαίσθητες περιοχές», αποτελεί τεκμήριο της φύσης της εποχής μας. Όπως είδαμε, το ελληνικό κράτος ξεκίνησε υιοθετώντας τη νέα γλώσσα της ΑΟΖ και συνάπτοντας συμφωνίες, με στόχο να απομονώσει την Τουρκία και να δημιουργεί σταδιακά τετελεσμένα γύρω από την Κύπρο. Η «αναζήτηση πετρελαίων» είναι το λογικό συνοδευτικό αυτής της διαδικασίας. Αν «βρεθεί πετρέλαιο», το ελληνικό κράτος θα ενισχύσει τη σημασία των περιοχών που το ενδιαφέρουν με τον μοναδικό γνωστό τρόπο, δηλαδή με τη δημιουργία ακόμη περισσότερης έντασης. Όσο δεν βρίσκεται πετρέλαιο, οι «έρευνες» χρησιμοποιούνται ως κωδικός για να εκφραστούν αντιτουρκικές τοποθετήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο.

Για παράδειγμα, το καλοκαίρι που μας πέρασε, οι αληθοκύπριοι «διεξήγαγαν έρευνες» στο «οικόπεδο» 11 και βρήκαν «ενδιαφέροντες γεωλογικούς σχηματισμούς», δηλαδή καλά σαράντα. Υποτίθεται ότι το έργο προστατεύθηκε από τις «τουρκικές επιβολές» χάρη στη γαλλική στρατιωτική υποστήριξη. Ο πρόεδρος Μακρόν ερωτήθηκε σχετικά κατά την πρόσφατη επίσκεψή του:

Παπαχελάς: Στείλατε ένα ισχυρό μήνυμα αλληλεγγύης όταν οι πετρελαϊκές γεωτρήσεις ξεκίνησαν κοντά στις ακτές της Κύπρου. Ποιος ήταν ο σκοπός;

Μακρόν: Δεν πέρασα κάποιο ιδιαίτερο μήνυμα. Οι επιχειρήσεις, γαλλικές ιδίως, έχουν συνάψει συμβάσεις. Πρέπει να εφαρμοστούν, χωρίς εξωτερικές πιέσεις.⁹

Οι δημοσιογράφοι - υπάλληλοι του Υπ.Εξ. επιθυμούσαν να εκφραστεί «ισχυρό μήνυμα αλληλεγγύης». Ο προσεκτικός Μακρόν απαντούσε λακωνικά: «έχουν υπογραφεί συμβάσεις». Ας σημειωθεί αυτό που δεν λέγεται: οι «συμβάσεις» δεν αφορούν την αναγνώριση του χάρτη που μας μοστράρουν οι Έλληνες ειδικό ως φυσική κατάσταση του κόσμου. Αφορούν μία γεώτρηση. Από εκεί και πέρα βλέπουμε. Ο ρυθμός με τον οποίο «βλέπουμε» γίνεται αντιληπτός αν λάβουμε υπ' όψη ότι η προηγούμενη «γεώτρηση» έγινε έξι ολόκληρα χρόνια πριν· ήταν το 2011, το «οικόπεδο» ήταν το 12 και η εταιρεία ήταν η αμερικανική «Νομπλ Ένερτζι».

Οι «γεωτρήσεις» προχωρούν με ρυθμό μία ανά έξι χρόνια, όχι γιατί τα τρυπάνια πάνε αργά, αλλά γιατί πρόκειται λιγότερο για αναζήτηση πετρελαίου και περισσότερο για τη διαπραγμάτευση της διακρατικής σύγκρουσης στην Ανατολική Μεσόγειο. Γι' αυτό άλλωστε και το τέλος της γεώτρησης στο «οικόπεδο» 11 δεν σημαίνει την άμεση μετακίνηση του τρυπανιού στο διπλανό «οικόπεδο». Αντιθέτως, «η επόμενη περίοδος είναι κομβική για τις αποφάσεις που θα λάβει η γαλλοϊταλική κοινοπραξία Total-Eni [δλδ. το γαλλικό και το ιταλικό κράτος] για τα υπόλοιπα οικόπεδα που έχει αναλάβει, και συγκεκριμένα για το 3, το 6 και το 8».¹⁰ Όσο για την πολιτική σημασία του πράγματος, ο Άγγελος Συρίγος, η δημόσια φωνή του Δικτύου 21, της φασιστικής οργάνωσης που από το 2010 και μετά έχει μετατραπεί σε ελληνικό υπουργείο των Εξωτερικών,

μας λέει ότι «τις αμέσως επόμενες εβδομάδες [η Τουρκία] θα προβάλλει την αυτοσυγκράτηση που δήθεν θα επιδείξει για το τεμάχιο 11 ως κίνηση καλής θελήσεως. Σε αντάλλαγμα θα ζητήσει να μη γίνουν έρευνες στο τεμάχιο 6. Εάν γίνει δεκτό, θα είναι το πρώτο βήμα για τη δημιουργία γκρίζων ζωνών κυριαρχίας στην ανατολική Μεσόγειο».¹¹

Έτσι γίνονται οι έρευνες για πετρέλαιο! Οι πατριώτες θα πουν «βουρ στο οικόπεδο 6», οι κατά Κοτζιά «νεοραγιάδες» θα πουν «που πα ρε Καραμήτρο», τα προβλήματα του τουρκικού κράτους θα επανεκτιμηθούν, οι μεγάλες και οι περιφερειακές δυνάμεις θα τοποθετηθούν. Δηλαδή μπορεί και να μη γίνει επόμενη γεώτρηση. Μπορεί και να γίνει σε άλλα έξι χρόνια. Μπορεί... γιατί αυτό για το οποίο μιλούν οι Έλληνες και αλλοδαποί καραβονγεωλόγοι δεν είναι οι «γεωτρήσεις», αλλά η διαρκής, σε πραγματικό χρόνο, εκτίμηση του διεθνούς διακρατικού ανταγωνισμού, των προβλημάτων του τουρκικού κράτους και της τοποθέτησης των υπόλοιπων κρατών έναντι αυτών των προβλημάτων. Η εκτίμηση του κατά πόσο μπορεί να δημιουργηθούν επιπλέον τετελεσμένα εις βάρος της Τουρκίας, ποιος είναι διατεθειμένος να βοηθήσει και τι θέλει σε αντάλλαγμα.

Καθώς αυτή η διαδικασία θα συνεχίζεται, η «τουρκική προκλητικότητα» θα φουσκώνει και θα ξεφουσκώνει αναλόγως συγκυρίας. Γιατί η «τουρκική προκλητικότητα» είναι ο τρόπος με τον οποίο το ελληνικό κράτος μεταφράζει στο εσωτερικό τις περιπλοκές προσπάθειές του να εκμεταλλευθεί το τουρκικό στρίμωγμα στη Μέση Ανατολή.

Δυστυχώς, στο εσωτερικό της χώρας, αυτή η διαδικασία δεκαετιών συνεχίζει να γίνεται αντιληπτή σαν να εξελισσόταν μήνα με το μήνα. Δυστυχώς γιατί αργά ή γρήγορα, θα έρθουμε αντιμέτωποι με την επισήμανση που φάνηκε χρήσιμη και αλλού σε τούτο το τεύχος: η ιστορία δεν προχωράει με τον μήνα. Η ιστορία προχωράει με τις δεκαετίες· μέχρι που κάποιο μήνα σου σκάει στα μούτρα.

1. Σχετικά δες «Τελικά Γίναμε Διάσημοι», *Antifa* #56, 6/2017.
2. «Μικρό και μη εμπορεύσιμο το κοιτάσμα στο οικόπεδο 11 της κυπριακής ΑΟΖ», *Καθημερινή*, 13/9/2017.
3. Για μια εκτενέστερη περιγραφή αυτής της ηρωικής περιόδου, δες *Autonome Antifa*, Η Στρατηγική της Ανατολικής Μεσογείου, ή Αλλιώς η Συμμετοχή του Ελληνικού Κράτους στον Παγκόσμιο Πόλεμο, Αθήνα, 2015, σ. 155-185.
4. Δες το διαφωτιστικό Ε. Στυλιανίδης, «Η Ελλάδα, το Δίκαιο της Θάλασσας και η Επέκταση των Χωρικών Υδάτων από Έξι σε Δώδεκα Ναυτικά Μίλια», *Δημοκρατική*, 3/8/2014.
5. Αυτά αναφέρονται στο Α. Συρίγος, «Πραγματικός Στόχος είναι το Τεμάχιο 6», *Καθημερινή*, 30/7/2017. Ο Συρίγος μπερδεύει σκόπιμα τη χρονική αλληλουχία των γεγονότων, αλλά εμείς τη βάλουμε σε σειρά.
6. Δες «Γιατί τα Πάσης Φύσεως Κοιτάσματα Βρίσκονται Δίπλα σε Πάσης Φύσεως Σύνορα; Ο Κρατικός Έρωτας για το Πετρέλαιο και η Προέλευσή του», *Antifa* #48, 10/2015.
7. Αυτή η ιδέα (της «μη πρόσβασης») μπορεί να βρεθεί στο Timothy Mitchell, *Carbon Democracy: Political Power in the Age of Oil*, Verso, 2011, σελ. 47.
8. Για την ιστορία των μεσοπολεμικών πετρελαϊκών ερευνών του ελληνικού κράτους, δες «Γιατί τα Πάσης Φύσεως Κοιτάσματα Βρίσκονται Δίπλα σε Πάσης Φύσεως Σύνορα», *οπ. πριν.*
9. «Μήνυμα εμπιστοσύνης στην Ελλάδα από Μακρόν», *Καθημερινή*, 7/9/2017. Βασίλης Νέδος, «Άσκηση Πίεσης μέσω Plan B από Άγκυρα», *Καθημερινή*, 30/8/2017.
11. Α. Συρίγος, «Πραγματικός Στόχος είναι το Τεμάχιο 6», *Καθημερινή*, 30/7/2017